

Fel-le, össze-vissza

SZÖVEGEK A TÉRBE

Maczó Péter

Cikkünk a Printexpó amúgy is látványos számába illeszkedik. Témája szerint mindenképpen, hiszen a reklámfeliratok tipográfiájáról szól.

Korábban szó esett – és különféle szakmabeliek különböző véleményét vonultattuk fel – a könyvek gerincéről. Nos, a szövegalkalmazás, vagy kissé pontosabban az alkalmazott szöveg olvashatóságának biztosítása nagyobb, térbe álló, építészeti vagy installációs felületeken is fontos. Ezekben az esetekben nem hosszabb információkat, csak egy vagy néhány szavas tájékoztatót látunk, amely gyakran a céges logó, esetenként az aktuális helyszín pontosítása, máskor

alkalmi felirat, amellyel az olvasót (nézőt, vásárlót) esetleg cselekvésre is buzdítják. A térbe álló feliratok legismertebb és leghagyományosabb fajtája a cégtábla. Ezeknek is érdekes volna külön fejezetet áldozni, de maradjunk a kor jellemzőbb: egyúttal hangsúlyosabb megoldásainál, amely többnyire a kereskedelem

mozgalmas, tarka és néha a kellemetlenségig agresszív világába vezet. Könyveknél a védőborító vagy a kötéstábla egy jószerivel téglatestnek tekinthető kézbe vehető tárgyat takar, amely vastagsága szerint különböző szövegelhelyezéseket tesz lehetővé. A felirata tömören a könyv szerzőjére és címére



szorítkozik, olykor megjelenik a kiadó jelzése is. Egy épület esetén a felület sokszorosa az előbbinek, azt a szót vagy feliratot, amit erre el kell helyeznünk nem olvasási távolságból látatjuk, hanem néha már az utca, vagy tér túloldaláról a szemünkbe ötlik. Az architektúra sajátosságai is alkotó részei a szövegnek. Nem lehet (azaz, mint képeink mutatják: mégis) megerőszkölni az építészeti valóságot. A ház stílusjegyei, a kapuboltozat, a fűgák, a homlokzat minden részlete legalább annyira fontos egy harmoni-



Különösen bosszantó, amikor egy könyvvel – vagyis hivatásszerűen betűvel és szöveggel – foglalkozó üzlet kirakatát dilettáns módon egymás alá rendezett, kalligrafikus stílusú írásból szétdarabolt betűkkel dekorálják, hiszen ez a betűtípus, a kézírás jellege szerint, egymásba kapcsolódó betűket feltételezne...
A következő két kép negatív megítélését csak súlyosbítja, hogy optikusoknak készült: torz betűkkel, enyhén szólva sajátos szövegkompozíciókba illesztve.
A balra eső barna cégtábla sárga és narancs feliratai a Windsor betűtípus beteg alteregói.

kus szövegkompozíció kialakításánál, mint a ház sarka, avagy az erkélyt tartó Atlasz alakja lehet.
Ehhez társul minden olyan látványelem, amely a tervezett felirattal városképileg találkozik. (Szomszéd cégek, közlekedési információs táblák és még a közterület növényzete is, amely a szöveg olvashatóságát nehezítheti.)
A silány feliratok nagy része is ma már technikai profizmusról árulkodik. Nem a kivitel módja miatt, sokkal inkább a tervező



(ne nevezzük grafikusnak) szakmai tudatlanságának és ami még kínosabb ízléstelenségének tudható be, hogy annyi csúf épületfeliratozást és portált láthatunk.
Természetesen – a könyvrincsek okán – újfent a szöveg irányának megválasztása volt a kiindulási pontunk.
Meglehet ismétlés, és hiszem olvasóink sem csodálkoznak el, ha kijelentjük a latin betűs magyar szöveget balról jobbra olvassuk. (Európai hagyományaink szerint a könyvek ge-



rincét pedig lentről felfelé illik futtatni.)
Hely és funkció, ez minden baj eredője. A cég a ház sarkán, vagy talán az épület bejáratától kissé balra (jobbra?) a nevet szeretné látni. Úgy elhelyezve, hogy azt már akár a szomszéd, párhuzamos utcából is olvasni lehessen...
A név gyakorta több három betűnél. Sajnos. Vízszintesen nem fér el, és térbe sem állítható.
A gond a függőleges elrendezés. És ami a leggyakoribb – és legocsmányabb – a betűk egyenkénti, egymás alá tör-



Jobbra, fent: korrekt céges zászlók.
A buszmegállóban egymás alá tördelt betűkkel felírt három oszlop egy-egy szóból áll csupán. Talán a magassági elcsúsztatások miatt meg sem próbáljuk vízszintesen összeolvasni.
Közvetlen alatta az Arthaus csak két szó, de a kompozíció iránya és színváltása emblematikus értékű információ.
Balra a lipcei Könyvház előtti tipográfiai szövegszobor modern asszociáció a római előképet juttatja eszünkbe, természetesen Traian betűkkel szedve...

A nemrég átadott sportkomplexum megállítótáblája az épület stílus- és színvilágához illő, az egyes betűk külön-külön egymás alatt, közep-tengelyesen állnak. Az olvasás irányát a sötét sáv segíti. A kivitel esti kivilágítása megoldott. A hagyományos hirdetőoszlop egy hi-fi cég reklámjához készült körbeforduló grafikát mutat be néhány markáns szóval.

delése! Ezt a megoldást egy japán szamurájfilmben joggal autentikusnak találnánk, de európai városképeinkben igen ritkán mondhatjuk esztétikusnak. Pedig gyakran látjuk. És persze nem is funkcionális. Nyilván vannak (szabályerősítő) kivételek, ahol a szó értelme, választott betűtípusának karakterei egy szép kompozíciót alkothatnak. Ilyen esetben sem feltétlenül az olvashatóság miatt vagyunk engedékenyek, valószínűbb, hogy megejt bennünket a betű-kép sajátos, grafikus rajzolata.



Bemutatott képeinken – nem titkolt módon – az ügyetlen kompozíciók, a rossz és funkciója szerint is elhibázott esetek mellett szeretnénk példakal is igazolni, hogy minden feltételre lehet szép és hatásos megoldást találni. A kirívó esetek csúfítják a városképet is. Már-már megszokjuk (vagy gyakran észre sem vesszük) őket, pedig egy méretes, esztétikailag is bántó portál-felirat – környezetszennyező.



A cégnevek, feliratok vagy információs táblák egy része, talán szerencsés, és mindenképpen hatásos módon elválik az épülettől. Ezeknek egyik előnye, hogy az architektúra nem befolyásolja a kialakítandó kompozíciót, az külön objektívá válhat, másik hasznossága, hogy sokkal észrevehetőbb – funkcionális. Anyagát tekintve, természetesen a tartalom és jelentés szerint lehet fém, fa, üveg vagy műanyag, ám mindenképpen olyasféle, ami jól viseli az időjárás szeszélyeit, lemosható, esetleg meg- (vagy belülről)



kivilágítható. Feladatuk szerint azokkal az úgy nevezett tereptárgyakkal rokoníthatjuk őket, amelyek a közlekedés különböző szintjein kerülnek az utunkba, bár ezek egyedisége jóval nagyobb tervezői szabadságot feltételez. Régen cégfestők kézzel alkotott (néhol naív) művészete volt ez, amelyet a főváros száz évvel ezelőtti, mindennapi életéből – Klösz György ízes fotográfiáin – tettenérhetünk. Vajon napjaink digitális fotói milyen nyomokat örökítenek meg profi technikával készült városképi feliratainkból?

A bábszínház elé állított felirat hordozó anyaga fa. A színes kezek, mint a bábszínház kulisszái fölé kiemelkedő figurák az épület irányába mutatnak. Alatta alkalmi tárlatot hirdető installáció. Az épület sarokévébe illesztett függőleges feliraton a márkanév (klasszicista antikvájához) friss hatású kalligrafikus firka is társul. Az épület felületéből kiemelkedő matt üveglap, mint alap, a hangulatos az esti kivilágítást teszi lehetővé.